

Rôzne cesty do rôznych budúcností

Emil Páleš

Tisíc ľudí sa zišlo na pohrebe Antona Dobeša minulý týždeň. Bol to absolvent mojej Školy angelológie, priateľ, miestny poslanec v Uhrovci a horolezec. Počas expedície na Nanga Parbat ho zabili pakistanskí teroristi z Talibánu. Všetci desiat zabití boli z východu – Slováci, Ukrajinci, Litovci. Dôvod? Ako pomsta a výstraha Spojeným štátom americkým za to, že nad arabskými krajinami lietajú tzv. drones čiže trúdy. Obama rozpútal robotickú vojnu, ktorá začína pripomínať film Terminátor. Diaľkovo riadené bezpilotné lietadlá zabili už okolo 5000 ľudí. Na to si dal najprv v kongrese svojej krajiny schváliť zákon, že môže vysielat' popravčie komandá do všetkých ostatných krajín sveta. Samozrejme iba na ľudí, čo sa stavajú proti záujmom Spojených štátov; ale kongres sa nezmieňuje o tom, že by tieto záujmy museli byť spravodlivé. Americké roboty nás všetkých sledujú doma cez obrazovky počítačov; ďalšie roboty nám lietajú nad hlavami a z Ameriky niekto sleduje, kde sa pohybujeme. Ak treba, vypustí raketu Hellfire čiže pekelný oheň. Spáli nejaký dom na popol a ak tam náhodou neboli nepriatelia Ameriky, tak od tej chvíle tam už zaručene sú – zo všetkých príbuzných a z celej dediny sa stanú nepriatelia.

Čo máme robiť? Čím začať? Musí vzniknúť a zosilniť hnutie – alebo ak chcete náboženstvo, ktoré sa jednoducho rozhodne pre vyššie hodnoty a stane sa zárodkom budúcnosti uprostred rozpadajúcej sa civilizácie. Musíme poznávať a správne si utvárať duchovné pojmy, uznať svet nehmotných právd za skutočný a konať podľa toho.

Treba obnoviť pojem cti. Naučme sa rozoznávať ľudí podľa charakteru a podľa toho sa rozhodovať pre spoluprácu, nie podľa osobných výhod. Charakter je niečo trvalé, o čom svedčí celý predchádzajúci život človeka a nedá sa to oklamať ľúbivou rétorikou. Keby sme sa dívali len na mravnú osobnosť a zapchali si uši k chytráckym argumentom – bola by teraz Táňa Fišerová českou prezidentkou.

Treba si uvedomiť, že zákon a právo sú dve veci. Keď zákon ide proti právu, spravodliví môžu byť zákonne odsúdení a zločinci môžu dodržiavať zákon. Podľa našich poslancov by sme si mohli uzákonit' aj to, že Zem je kocka – a trestať tých, podľa ktorých je Zem guľatá.

Treba si konečne ujasniť pojem slobody. Sloboda nie je formálna možnosť hlasovať niekde, kde to aj tak nič neovplyvní. Sloboda musí byť reálna, vnútorná aj vonkajšia. Vnútorná sloboda neexistuje bez sebaoznania, sebaovládania a mravného úsilia o sebaaprekonanie. Bez nich človek nechápe ani príčiny svojho stavu a ovládajú ho ilúzie a zlé sklony. Vonkajšia sloboda zase neexistuje bez schopností, zručností a sebestačnosti na vlastnej pôde. Keď všetko vlastní a vyrábajú cudzinci, môžeme len padnúť na kolena a z našej dôstojnosti nezostalo nič. Cudzinci sú pre nás tí, čo vyznávajú nízke a škaredé hodnoty – tým nesmieme vydať našu krajinu. Jeden z Gándhího základných princípov bola sebestačnosť. Vedel, že ak chce oslobodiť Indiu, musí si tkat' na kolovrátku vlastné súkno – a to aj vtedy, keď je drahšie než to dovezené z Anglie. Nám je treba sa vrátiť k Baťovi a k družstevníctvu z prvej republiky.

Treba nanovo premyslieť pojem peňazí. Presunúť všetky úspory do etických bánk. Peniaze tu nesmú obiehať odtrhnuté od morálky a zodpovednosti. Vo fiktívnej logike dnešného finančníctva činnosti, ktoré sú zbytočné a iba vyčerpávajú Zem, sú vraj ziskové – a činnosti, ktorá tvoria skutočné hodnoty, sú vraj stratové. Prestaňme si tieto sugescie všímať. Robme to, čo má zmysel – nie to, čo prináša nominálny zisk. Starajme sa o to, čo je hlavné, a nič ďalšie nám nebude chýbať. Ale ak sa od toho necháme odvíeť, prideme o všetko.

Treba si osvojiť integrálny pojem pravdy. Životaschopná pravda nie je žiaden čiastkový moment. Pravdou nie je nejaký teoretický koncept, neodskúšaný v praxi. Pravdou nie je žiadna vedecky odťažite konštatovaná vonkajškovosť, ako keby čosi existovalo oddelene od človeka a vnútorného rozmeru. Pravdou nie je ani ľubovoľný dojem a pocit, ktorý sa vydáva za zjavenie. Demokracia nám ukladá za povinnosť vytvoriť si nezávislé médiá, ktoré si platia sami občania alebo ich vlastní niekto nepodplatiteľný. V nich musíme začať pestovať vysokú kultúru dialógu a hľadania pravdy; učiť sa takým pravidlám a etike komunikácie, ktoré nás vyvedú ponad skupinový partikularizmus až k spoločnej vízii pravdy a schopnosti spoločne konať. Keď nepoznáme pravdu alebo ju ani nehľadáme, nemôžeme za nič zodpovedať.

Musí sa obnoviť pojem práce. Po stáročia bol človek prevažne roľník a žil z toho, čo dopestoval. Priemyselnou revolúciou vzniklo čosi nové a než sa tomu prispôbili pojmy a zmýšľanie, vyžiadalo si to sto rokov utrpenia a robotníckych vzbúr. Komputery a robotizácia dnes ľudstvo priviedli na ďalší prah. Po celé veky ľudia snivali, že sa raz zbavia namáhavej fyzickej driny kvôli živobytiu. A teraz – automaty samy vyrobia nadbytok hmotných statkov. Žijeme ten najveľkolepejší moment histórie! Duch času kladie ľuďom otázku: čo budete robiť, keď budú za vás všetko robiť roboti? A ľudstvo sa potí ako zlý žiak, ktorý si nevie spomenúť na správnu odpoveď: no, tak asi budeme všetci nezamestnaní, nepotrební a zbytoční, nikto nedostane plat a všetci pôjdeme po žobraní. To je rozum, čo? Mocní sveta sa už koncom 90-tych rokov zišli v hoteli Fermont, aby vymysleli, čo s ľudstvom, ktorého tri štvrtiny budú zbytočné. Vymysleli pre nás tzv. tititainment. To je zloženina zo slov entertainment (angl. zábava) a titititi... ako keď sa hrkálkou odpútava pozornosť dieťaťa, aby neplakalo. Pre väčšinu ľudí sa vytvorí fiktívny svet, ktorý je v skutočnosti zbytočný, ale ľudia sa v ňom zamestnávajú a budú v ňom mať pocit dôležitosti: zábava, konzum, šport, rôzne náboženské a iné organizácie. V nich sa zabavíme, udelíme si navzájom vyznamenania a budeme mať dobrý pocit. Pre vládcov sveta je lacnejšie to zasponzorovať, než aby sa riešila skutočnosť a prepukali revolúcie.

Je to dobré riešenie? Človek nepotrebuje pracovať len pre svoje fyzické živobytie, ale aj preto, že psychické úsilie o dosiahnutie nových cieľov v konfrontácii so skutočnými výzvami ho udržuje duševne zdravým. Čo budeme robiť, keď už je všetkého dosť a máme krízu z nadvýroby? Budeme nezamestnaní? Je to nepochopenie, že budúci vývoj ľudstva nezáleží v trvale neudržateľnom extenzívnom zvyšovaní hmotnej produkcie, ale smeruje dovnútra, kde ležia pred nami celé nedobyté svety a kozmické stupne vedomia. Tam je práce na tisíce rokov! Len sa pojem práce musí odpútať od fyzickej a objektívne užitočnú duchovnú prácu musíme začať rozoznávať od ničnerobenia. Nezamestnanosť je nedostatok duchovnej tvorivosti.

Jedna vec by nás mala zvlášť rozhorčiť a mali by sme si o ňu robiť starosti: je to akýsi útok na deti v posledných rokoch. Ten útok je zaodetý do rétoriky ľudských práv. Deti, ktoré sotva začali chodiť a rozprávať, sú vyhlasované za dospelých s vlastným vyzretým úsudkom. Ide vraj o ich práva na všeličo, čo im škodí. Majú právo neposlúchnuť rodičov, ktorí im chcú dobre. Majú právo na vlastné peniaze, aby im dealer mal za čo predáť drogu. Majú právo

prístupu na internet, aby si mohli pozrieť pornografiu a návod na výrobu výbušnín. Majú právo byť vystavené reklame, aby namiesto milej bábiky či plyšového zvieratka mohli vychovávať – upírčatko! Tzv. juvenilná justícia sa mení na skorumpovaný štátny orgán, ktorý obchoduje s deťmi. Pod malichernými zámienkami sa deti odoberú rodičom, vytvoria sa umelé siroty, aby sa s nimi tuneloval štát na dotáciách. Zo slz najnevinnejších sa robia miliardy eur.

Školstvo sa mechanizuje, deti sa pripravujú na testy, z ktorých ich môže vyskúšať aj počítač. Priestor pre vzťah a osobnosť učiteľa sa čím ďalej, tým viac zužuje. Lenže po dvadsiatich, tridsiatich, štyridsiatich rokoch si zo školy nepamätáte žiadne informácie. To jediné, čo si zapamätáte, je osobnosť učiteľa, jeho prístup a vzťah k svetu a ľuďom. Vyššie školstvo sa stále viac vzdáľuje od ideálu univerzálnosti. Nevychováva už celistvého človeka, slobodného, zodpovedného a schopného posúdiť význam vecí; ale opičiaka vycvičeného v technických zručnostiach, ktorých pôvod, význam ani dôsledky nemá posudzovať ani rozumieť.

Dospieva nám prvá generácia ľudí, ktorá sa presťahovala do interiéru a nepozná prírodu. Keď koza vyrastá medzi ovcami, napodobuje ich a nezistí, že je niekým iným. Nebude človek, ktorý vyrástol medzi samými artefaktami, sám seba považovať za niečo technické? Osobný vývin jednotlivca je poháňaný vpred tým, že naráža na niečo nezávislé od svojich vlastných obsahov vedomia. Dve veci – príroda a vzťahy s inými ľuďmi – ho prebúdzajú zo subjektivity, keď sa správajú inak, než očakával. No naše medziľudské vzťahy aj vzťahy s prírodou sa stále stenčujú. Človek žijúci vo virtuálnom svete vlastných mentálnych výtvorov nebude mať viac problémy, ale nebude sa ani vyvíjať.

Slovo rodina sa začína používať na osamelého rodiča s dieťaťom alebo na dve osoby rovnakého pohlavia. Môžu mať homosexuáli deti? Ako je to? Homosexualita či transsexualita sú známe od starých čias a v tradičných spoločnostiach mali svoje miesto ako akési tretie pohlavie. Slovenský herec, Michal Dočolomanský, vraj žil roky s priateľom – a bol to človek, ktorého si vážili a bol obľúbený. Prax naznačuje skôr to, že sexuálna orientácia sa dá ťažko zmeniť. Posledné roky priniesli aj nové poznatky, prečo je to tak. Zisťujeme, že existuje čosi ako duševné pohlavie. A toto duševné pohlavie, ako sa človek cíti, je preňho významnejšie, než pohlavie fyzické. Vonkajšie pohlavné orgány sa vyvíjajú v treťom mesiaci embryonálneho vývoja. Ale mozog sa pohlavne diferencuje až v polovici tehotenstva – limbický, citový mozog muža a ženy majú rôzny tvar. Pretože jedno a druhé sa odohráva nezávisle, v inom čase, môže sa stať, že duševné a fyzické pohlavie sa nezhodujú. Materialisti hľadajú príčinu napríklad v tom, že matka mala stres v určitej fáze vývoja a ten zmenil rovnováhu hormónov. Podľa niektorých duchovných škôl sa vo štvrtom-piatom mesiaci práve vteľuje duchovná individualita, ktorá môže byť inak zameraná.

Nestaval by som spolužitie dvoch rovnakých pohlaví mimo zákon. Možno by som sa nechal aj prehovoriť, aby si smeli osvojiť a vychovávať siroty. Štatistika totiž naznačuje, že deti vychovávané dvoma ženami alebo dvoma mužmi sú na tom lepšie, než deti z detských domovov, kde nepatria nikomu a nemajú žiaden vzťah. Ale štát v tom nesmie zachádzať tak ďaleko, aby popieral existenciu ideálu! Ideálom pre dieťa je vyrastať so svojimi dvoma biologickými rodičmi, ktorí sú mužom a ženou, sú zosobášení a majú sa radi. Také deti sa najlepšie vyvíjajú, dosahujú najlepšie výsledky v škole a pod. Sú zhmotnením duševného vzťahu lásky svojich pestúnov. Tento ideál sa v páre rovnakého pohlavia ani pri najlepšej vôli nedá dosiahnuť. Vieme, že vzory otca a matky sa deťom zapisujú do hlbokých podvedomých vrstiev a v dospelosti majú veľký vplyv na ich partnerské vzťahy. Adoptované deti budú z 95% heterosexuálne a vyrastú v domove, ktorý mátie ich predstavy o role muža a ženy.

Samozrejme, ani heterosexuálny vzťah, ktorý je rozvedený a rozbitý, nie je ideálny. Ale práve na to nesmieme zabudnúť: že to nie je ideálne. A nie tvrdiť, že rodina s jedným rodičom alebo jedného pohlavia je úplne rovnocenná.

Na záver niečo humorné. Zistil som, že skúsenosť, na ktorú denne narážam, už predo mnou vtipne sformuloval Upton Sinclair. Hovorí: „Je ťažké prinútiť človeka, aby niečo pochopil, keď jeho príjem závisí od toho, že to nechápe“. Akokoľvek sa svetová situácia navonok javí zložitá, celá budúcnosť sveta závisí od jedinej veci, ktorej nebráni vôbec nič: od nášho rozhodnutia. Nič iné za tým nie je.

Česká konferencia, Kutná hora, 7. júla 2013